

УДК ([33.012.1-029:336]:005.936.3(477)):005.35
Фоміна О. О., канд. екон. наук¹,
Трохимчук В. В., канд. екон. наук²,
Бугаєнко О. В., магістрант³,

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
¹e-mail: elena_fomina_@ukr.net,
²e-mail: trokhymchuk77@ukr.net,
³e-mail: canek3003@mail.ru

ФІНАНСОВА ПРОЗОРИСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ЯК ПОКАЗНИК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

UDC([33.012.1-029:336]:005.936.3(477)):005.35
Fomina O. O.,
Candidate of Economic Sciences,¹
Trokhymchuk V. V.,
Candidate of Economic Sciences,²
Buhayenko O. V., master student,³

Donetsk National University
of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
¹e-mail: elena_fomina_@ukr.net,
²e-mail: trokhymchuk77@ukr.net,
³e-mail: canek3003@mail.ru

FINANCIAL TRANSPARENCY OF UKRAINIAN ENTERPRISES AS AN INDICATOR OF BUSINESS SOCIAL RESPONSIBILITY

Мета. Обґрунтування необхідності впровадження в діяльність вітчизняних підприємств принципів соціальної відповідальності та фінансової прозорості, що сприятиме інформаційній відкритості середовища функціонування бізнесу та активізації механізму формування довіри у суспільстві.

Методи. Дослідження ґрунтується на системному підході та діалектичному методі пізнання економічних явищ і процесів. Основні наукові результати, отримані за допомогою комплексу загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: наукової абстракції – для формування понятійно-категоріального апарату дослідження; аналізу – для вивчення ступеня відповідальності та прозорості діяльності українських підприємств; групування – для визначення основних характеристик інформації щодо результатів фінансово-господарської діяльності підприємств; узагальнення – для формулювання основних положень та базових принципів суспільно значимої діяльності бізнес-структур.

Результати. На підставі проведеного дослідження доведена значущість проблеми соціально відповідальної поведінки та фінансово прозорої діяльності підприємств для відновлення гармонізації відносин суспільства із підприємницьким середовищем, що слід вважати однією із передумов повернення довіри між ними. Розуміння підприємствами необхідності впровадження принципів відкритості та прозорості у свою ділову практику здатне забезпечити ефективний та сталий економічний розвиток України на засадах соціальної та фінансової відповідальності.

Ключові слова: соціальна відповідальність, стейкхолдери, фінансова прозорість, корпоративне управління, підприємство, довіра.

Постановка проблеми. Соціальна відповідальність бізнесу є життєво важливим і загально визнаним фактором конкуренції в економічно розвинених країнах. Лідери провідних світових компаній усвідомили, що процвітання бізнесу безпосередньо залежить від добробуту місцевої громади. Останнім часом в Україні та світі проблеми соціальної відповідальності бізнесу набувають все більшої актуальності, що обумовлено розвитком ринкових відносин і прагненням країни.

Саме така спрямованість вимагає від українського бізнесу впровадження звітності про соціальну відповідальність підприємства, тобто нефінансової звітності. Вона орієнтує бізнес на конкретні сфери і показники відповідальної поведінки, визначає певні очікування щодо особливостей цієї поведінки з боку всіх зацікавлених сторін, так званих стейкхолдерів, а також робить можливим надання об'єктивної оцінки соціально-економічній діяльності підприємства та забезпечує моніторинг виконання ним добровільно взятих соціальних зобов'язань [9, с. 207]. Одним з показників соціальної відповідальності бізнесу є формування фінансової прозорості підприємств, тобто складання фінансової і нефінансової звітності так, щоб максимально задовольняти інтереси стейкхолдерів. Актуальність зазначеної теми обумовлена й тим, що в Україні соціальна відповідальність бізнесу тільки декларується й у більшості є своєрідною PR-акцією.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Концептуальні підходи до соціальної відповідальності бізнесу містяться у фундаментальних роботах зарубіжних авторів, зокрема, Х. Боуена, Е. Карнегі, М. Фридмена та інших. В Україні проблемам соціальної відповідальності бізнесу присвячені праці Н. Аграмакової, О. Грішньої, А. Колота та інших. Такі вчені, як Г. Давидов, Г. Кузьменко, В. Євтушенко, О. Іваницька, І. Куркіна, В. Малярчук, М. Саприкіна, М. Супрунюк, О. Трегуб, М. Куркін, Д. Терещенко досліджують проблеми формування і розвитку бюджетної системи, прозорості і корпоративної соціальної відповідальності. Однак наукою ще не в повній мірі охоплене дослідження проблеми фінансової прозорості підприємства як показника соціальної відповідальності бізнесу, чим й обумовлений вибір напрямку дослідження.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності впровадження в діяльність вітчизняних підприємств принципів соціальної відповідальності та фінансової прозорості, що сприятиме інформаційній відкритості середовища функціонування бізнесу та активізації механізму формування довіри у суспільстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Міжнародному стандарті ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності» 2010 року є формулювання поняття «соціальна відповідальність», яке найбільш повно висвітлює суть даної категорії. Згідно з даним документом «соціальна відповідальність – це відповідальність організації за вплив своїх рішень та діяльності (продукти, послуги, процеси) на суспільство і навколишнє середовище, що реалізується через прозору та етичну поведінку, яка допомагає сталому розвитку, здоров'ю та добробуту суспільства, зважає на очікування зацікавлених сторін, не суперечить відповідному законодавству та міжнародним нормам поведінки, поширена в усій організації і практикується у її відносинах» [12]. Дане визначення розкриває основні напрями діяльності відповідального підприємства, акцентує увагу на інтеграції принципів соціальної відповідальності у практику бізнесу, обґрунтовує необхідність, перш за все, виконання законодавчих вимог як основи соціальної відповідальності бізнесу. Але найважливішим елементом у цьому трактуванні є наголос на відкритості та прозорості підприємства для суспільства, тобто готовність його надавати повну та достовірну інформацію про власну соціально-економічну діяльність. Підзвітність та прозорість є однією з важливих умов діяльності підприємств, оскільки громадяни країни повинні бути впевнені, що підприємства діють прозоро, відповідно до норм законодавства, що створена дієва та ефективна антикорупційна система і враховуються інтереси суспільства та всіх зацікавлених сторін.

Важливим завданням при формуванні соціальної відповідальності є виділення стейкхолдерів, оскільки без цього не можна визначити основні напрями політики соціально відповідального підприємства. Також визначення

зацікавлених сторін необхідне для виділення індивідуальних домінуючих для кожної групи інтересів, які дозволяють більш обґрунтовано розробляти і впроваджувати ідеї та принципи соціальної відповідальності у діяльність [2, с. 45]. В макророзрізі економічних відносин основними стейкхолдерами виступають держава, підприємство й окремий індивід, що вступають в економічну взаємодію з метою задоволення власних інтересів.

У більшості європейських країн держава вимагає від державних компаній бути взірцем соціальної відповідальності й прозорості, а також працювати відповідно до міжнародного та національного законодавства. Адже, зрештою, такі підприємства перебувають у колективній власності громадян, тому вони мають особливу відповідальність і повинні вести бізнес відповідально. А держава сприяє такому підходу через законодавство [7, с. 10]. Ще однією важливою функцією держави в аспекті соціальної відповідальності є забезпечення стабільності розвитку суспільних відносин через виконання зобов'язань, взятих на себе щодо забезпечення умов існування об'єктів відповідальності – особи (тобто населення) і підприємства (будь-якої форми власності). Держава – це та зацікавлена сторона у формуванні соціально відповідальної організації, яка виконує функції гаранта, регулятора та контролера з метою створення економічних стимулів, нормативно-правових умов для здійснення виробничо-господарської діяльності, надання соціальних гарантій працівникам [2, с. 46].

Одним із інструментів реалізації відповідальності держави є бюджетна система України, яка ґрунтується на принципах єдності, збалансованості, самостійності, повноти, обґрунтованості, ефективності та результативності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості і неупередженості, публічності та прозорості [1]. Але в умовах економіки України спостерігається велика кількість зловживань державною владою та наявність махінацій у фінансово-бюджетній сфері, що суперечить задекларованому у законі «Прозорий бюджет» і принципам соціальної відповідальності. Саме тому бюджетна система потребує удосконалення. Так, удосконалення процесів реалізації принципів прозорості та достовірності бюджету, а також податків і мит як засіб протидії корупції відображено в антикорупційній стратегії у сфері державних фінансів Світового банку, Міжнародному кодексі поведінки посадових осіб (International Code of Conduct for Public Officials) та ін. Кращі практики прозорості бюджету ОЕСР зосереджують увагу на забезпеченні правдивою інформацією громадян, публікації належних даних на всіх етапах бюджетного процесу, чіткому висвітленні цілей і завдань бюджету та його виконанні [5, с. 14].

Реалізація принципів ефективності та результативності, публічності та прозорості забезпечується шляхом публікації документів та інформації, пов'язаних із складанням бюджету, його затвердженням, виконанням та показниками ефективності управління [1]. А це, зі свого боку, передбачає наявність дієвої системи ключових показників ефективності та інструментів інформування громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного та місцевих бюджетів, а також контролю за їх виконанням.

У 2011–2012 рр. Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» почав визначати Індекс прозорості та підзвітності (базується на методології компанії Beyond Business (Ізраїль)) компаній України щодо впровадження технологій корпоративної соціальної відповідальності та інформування громадськості, зокрема основних стейкхолдерів компанії, про політику і практики в сфері корпоративної соціальної відповідальності. Головна відмінна ознака даного Індексу в тому, що об'єктом оцінки є веб-сайт компанії і перевірити достовірність його результатів може будь-який користувач Інтернету [4, с. 55]. Рівень прозорості українських державних компаній на 2015 р. становить 19,3 балів. Майже половина компаній

мають вищий, ніж середній рівень розкриття інформації з фінансових та нефінансових показників. Першими в Індексі прозорості українських державних кампаній стали компанії ДП «НАЕК «Енергоатом», Державне підприємство обслуговування повітряного руху України ДП «Адміністрація морських портів України». В цілому, сайти державних компаній мають низький рівень розкриття інформації з фінансових і нефінансових показників, що свідчить про їх непрозорість. Жодна компанія, сайти яких оцінювалися, не надали інформації стосовно [6]:

- політики щодо заробітної плати, бонусів, премій керівництва;
- прав людини, недискримінації та політики з працевлаштування людей з особливими потребами;
- результатів екологічного аудиту і штрафів;
- стратегії допомоги регіону і результати (хоча в новинах компаній зустрічається інформація щодо збору і надання допомоги в зоні АТО та вимушеним переселенцям).

Крім того, в Україні, на відміну від європейських країн, інформація про винагороду керівників державних компаній на їхніх сайтах не розкривається. Іноді сума винагороди повідомляється лише в річних деклараціях, тому суб'єктам господарювання рекомендується оприлюднювати власну політику заробітної плати, бонусів і винагород [7, с. 16–17]. Одним із невідкладних шляхів підвищення рівня прозорості компаній повинне стати постійне проведення консультацій з основними групами стейкхолдерів з питань визначення категорій інформації, яка, на їх думку, має бути представлена суспільству. Державним компаніям необхідно розширювати обсяги й оновлювати зміст інформації щодо основних аспектів корпоративного управління. Сайти державних компаній, як і приватних компаній з гарною репутацією, мають містити Кодекси етики, напрями реалізації антикорупційної політики та комплаєнс-політики (внутрішній контроль за відповідністю діяльності підприємства чинному законодавству), інформацію щодо зобов'язань з корпоративної соціальної відповідальності. Важливою складовою прозорості компаній є не тільки надання інформації щодо стратегії, політики і різноманітних ініціатив компанії, а також представлення інформації, яка розкриває результати фінансової і нефінансової діяльності компанії.

Політика соціальної відповідальності та фінансової прозорості, що є невід'ємною складовою стратегії розвитку підприємств, суттєво залежить від ефективності системи корпоративного управління, що склалась на підприємстві, зокрема належного захисту прав інвесторів, надійних механізмів управління та контролю, відкритості та прозорості у своїй діяльності.

В широкому розумінні корпоративне управління розглядають як систему, за допомогою якої спрямовують та контролюють діяльність підприємства. У рамках корпоративного управління визначається, яким чином акціонери здійснюють контроль за діяльністю менеджерів, а також яку відповідальність несуть менеджери перед акціонерами за результати діяльності підприємства. Належна система корпоративного управління дозволяє акціонерам бути впевненими у тому, що керівництво підприємства розумно використовує їхні інвестиції для фінансово-господарської діяльності. Належне корпоративне управління не обмежується виключно відносинами між інвесторами та менеджерами, а передбачає також урахування законних інтересів та активну співпрацю із заінтересованими особами, які мають легітимний інтерес у діяльності підприємства (працівниками, споживачами, кредиторами, державою, громадськістю тощо). Це пов'язано з тим, що підприємство не може існувати незалежно від суспільства, в якому воно функціонує, і кінцевий успіх його діяльності залежить від внеску всіх заінтересованих осіб. Таким чином, сутністю корпоративного управління є система відносин між

інвесторами-власниками підприємства, його менеджерами, а також зацікавленими особами для забезпечення ефективної діяльності підприємства, рівноваги впливу та балансу інтересів учасників корпоративних відносин.

Прозорість, розкриття інформації та аудиторський процес є фундаментальними елементами корпоративного управління компанією. Глобалізаційні процеси, ускладнення конкурентного середовища і безпосередня залежність рівня економічних збитків від розмірів корпоративного капіталу, що зростає, підтверджують необхідність дотримання більш чіткої міжнародного рівня фінансової звітності. Сучасні вимоги до відкритої інформації про діяльність підприємств охоплюють і відомості про нефінансову звітність, партнерів та інвесторів цікавлять питання про особливості менеджменту, соціальні програми, екологічну діяльність тощо [8, с. 92–93].

Прозорість та належне розкриття інформації є невід'ємною умовою ефективного корпоративного управління. Компанія має оприлюднювати свою бізнес-стратегію, фінансову звітність і висновки аудиту. Також вона має розроблювати й оприлюднити власну стратегію корпоративної соціальної відповідальності, що передбачає комплексний підхід компанії до своїх співробітників, клієнтів, партнерів і суспільства й відповідає бізнес-цілям і бізнес-стратегії організації. Діяльність підприємства у прозорому режимі, за зрозумілими для всіх «правилами гри» дозволяє підвищити його ефективність, сприяє захисту та реалізації прав інвесторів, залученню внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Інформація, що розкривається підприємством, повинна бути суттєвою та повною, тобто містити всі дані про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, які можуть вплинути на рішення, що приймаються на її основі. При розкритті інформації підприємство не повинно обмежуватися лише фактичними відомостями, а також має розкривати обґрунтовані прогнози стосовно майбутніх результатів своєї господарської діяльності та фінансового стану. «Ефективні зв'язки з громадськістю сприяють мобілізації резервів збільшення ринкової вартості підприємства, підвищенню ліквідності, інвестиційної привабливості, рівнів фінансової стійкості та інформаційної прозорості підприємства» [11, с. 140].

До суттєвої інформації, яку підприємство має регулярно розкривати заінтересованим особам, належать, зокрема відомості про мету та стратегію товариства; результати фінансової та операційної діяльності; структуру власності та контролю над товариством; посадових осіб органів управління, розмір їх винагороди, володіння акціями товариства; істотні фактори ризику, що впливають на діяльність товариства; дотримання товариством національних Принципів корпоративного управління.

Більшість рішень, які приймають учасники корпоративних відносин на основі наданої інформації, є фінансовими, тому особливу увагу необхідно приділяти достовірності та своєчасності розкриття інформації про фінансово-господарську діяльність. Фінансова звітність – це найважливіше офіційне джерело інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства. Тут містяться дані про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів. Ці дані використовуються для прийняття рішень широким колом користувачів фінансової звітності, яка включає баланс; звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал.

Інформація, яку наведено у фінансових звітах повинна відповідати наступним якісним характеристикам: дохідливість, доречність, достовірність та порівнянність. Вимога доречності передбачає, що фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає можливість вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому. Важко заперечувати, що саме права та обов'язки підприємств як платників податків мають суттєвий вплив на рішення користувачів фінансової звітності. Крім того, необхідність розкриття інформації про податкові відносини підприємства є наслідком двох принципів підготовки

фінансової звітності: принципу повного висвітлення та принципу безперервності діяльності.

Згідно з принципом повного висвітлення фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі. Також у відповідності з цим принципом фінансова звітність не обмежується лише балансом, звітом про фінансові результати, звітом про власний капітал та звітом руху грошових коштів, але також має містити примітки, які надають додаткову інформацію. Принцип безперервності діяльності передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, з огляду на припущення, що його діяльність триватиме далі. В Міжнародному стандарті фінансової звітності 1 «Подання фінансових звітів» та в Міжнародному стандарті аудиту 570 «Безперервність діяльності» виділені дві обставини, при дотриманні яких можна без детального аналізу дійти висновку про доречність принципу безперервності, а управлінський персонал може дати таку оцінку. До таких обставин відносять наявність в минулому прибуткових операцій та відкритий доступ до фінансових ресурсів [3, с. 188–192].

Отже, система корпоративного управління має забезпечувати своєчасне й точне розкриття інформації з усіх найважливіших питань, що стосуються підприємства, включаючи його фінансовий стан, продуктивність, власність та управління товариством. Важлива інформація, що підлягає розкриттю, містить (але –

- не вичерпується) інформацію про:
- результати фінансової та операційної діяльності товариства;
- завдання товариства;
- володіння значними пакетами акцій та права голосу;
- членів спостережної ради та правління, а також розмір їхньої винагороди;
- значущі фактори ризику, що можна спрогнозувати;
- важливі питання, які пов'язані з працівниками та іншими зацікавленими особами;
- структуру й політику управління товариством [10, с. 12].

Інформацію необхідно готувати, перевіряти та розкривати відповідно до високих стандартів якості бухгалтерського обліку, розкриття фінансової й нефінансової інформації та аудиту. Задля забезпечення належної підготовки та надання фінансової звітності варто щороку проводити аудиторські перевірки з використанням незалежного аудитора, який дає зовнішню та об'єктивну оцінку цієї звітності. Канали розповсюдження інформації повинні передбачати рівноправний, своєчасний та непов'язаний із надмірними витратами доступ користувачів до необхідної інформації.

Діяльність, орієнтована на забезпечення соціальної відповідальності та фінансової прозорості, як одного з її найважливіших індикаторів, дає можливість підприємствам набути багато істотних конкурентних переваг, насамперед, таких як: партнерські відносини з урядовими структурами, міжнародними організаціями і громадськістю; зростання вартості власних матеріальних і нематеріальних активів; інтерес та лояльність потенційних інвесторів, що суттєво може спростити доступ підприємства до необхідних капіталів; забезпечення реалізації принципів відповідального ведення бізнесу, таких як: повага до прав власності, захист добросовісної конкуренції, боротьба з корупцією, уникнення конфлікту інтересів, утримання від неетичної діяльності. Крім того, така діяльність буде мати достатньо відчутний суспільний ефект: забезпечення і вдосконалення соціальної захищеності населення, підвищення його фінансової грамотності та інтегрованості на ринку фінансових послуг, орієнтація результатів діяльності підприємства на вирішення суспільних проблем.

Висновки. В умовах незрілості ринкових відносин та недостатнього досвіду соціально відповідальної і фінансово прозорої діяльності, розуміння підприємствами необхідності переходу до таких принципів ведення бізнесу носить поверхневий характер. У більшості вітчизняних підприємств відсутній чітко скоординований вектор прагнення до забезпечення цих базових принципів. Діяльність підприємств має бути спрямована таким чином, щоб принципи корпоративної соціальної відповідальності та фінансової прозорості стали частиною їх економічної стратегії і культури ведення бізнесу, що базуватимуться на відкритості й готовності звітувати за свої дії перед громадою та суспільством. Взаємодія підприємств із суспільством має ґрунтуватися на чіткому розумінні соціальної місії та ролі, яку воно виконує на місцевому та державному рівнях.

Необхідність активізації соціально відповідальної та фінансово прозорої діяльності бізнесу зумовлена, насамперед, інтенсивними світовими інтеграційними процесами, що в сучасних умовах є важливим регулятором соціально-економічного розвитку суспільства. Нехтування принципами соціальної відповідальності призводить до виникнення соціальних загроз національній безпеці держави, а саме: нівелювання престижності соціально та фінансово відповідальної поведінки у суспільстві, домінування у системі державного та регіонального управління приватних інтересів бізнес-структур над суспільними інтересами, постійне зниження рівня та якості життя більшості населення, високий рівень і зростання майнової диференціації в суспільстві, девальвація соціальних цінностей та настанов.

Основним завданням сучасних підприємницьких структур є формування нових передумов для повернення довіри суспільства до бізнесу. Активізація соціально відповідальної та фінансово прозорої діяльності перетворює підприємства з об'єкта впливу чинників невизначеного середовища на суб'єкт соціально-відповідального підприємництва. В її рамках енергія підприємств спрямовується на впровадження таких принципів діяльності, що сприяють забезпеченню стабільного та безпечного соціально-економічного розвитку суспільства.

Список літератури/References

1. Розпорядження «Про схвалення Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» від 11.02.2016 р. №92-р /Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D1%80>

Cabinet of Ministers of Ukraine (2016). About approval of Conception of creation of the integrated research and information system “The Transparent budget”, no. 92-r, February 11. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D1%80>

2. Агромакова Н. В. Нефінансова звітність як інструмент інформування інтересів стейкхолдерів соціально відповідального підприємства / Н. В. Агромакова, С. Ю. Гончарова, О. О. Затеїщикова // Економіка та держава. – № 1. – 2016. – С. 44–48.

Ahromakova, N. V., Honcharova, S. Yu., Zateyschikova, O. O. (2016). *Nefinansova zvitnist yak instrument informuvannia interesiv steykholderiv sotsialno vidpovidalnoho pidpriemstva* [Unfinancial accounting as an instrument of informing the interests of stakeholders of socially responsible enterprise]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and state], no 1, pp. 44-48.

3. Давидов Г. М. Забезпечення інформаційної прозорості виконання обов'язків підприємств як платників податків в системі фінансової звітності / Г. М. Давидов, Г. І. Кузьменко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. – Кіровоград : КНТУ, 2012. – Вип. 21. – С. 187–198.

Davydov, H. M., Kuzmenko, H. I. (2012). *Zabezpechennia informatsiynoi prozorosti vykonannia obovyazkiv pidpriemstv yak platnykiv podatkov v systemi finansovoi zvitnosti* [Providing informative transparency of implementation of duties of enterprises as taxpayers in the system of financial accounting]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu* [Scientific works of the Kirovohrad national technical university]. *Ekonomichni nauky* [Economic sciences], no 21, pp. 187-198.

4. Євтушенко В. А. Оцінка корпоративної соціальної відповідальності: методи, об'єкти, показники / В. А. Євтушенко // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 46 (1019). – С. 53–63.

Yevtushenko, V. A. (2013). *Otsinka korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti: metody, obyekty, pokaznyky* [Estimation of corporate social responsibility: methods, objects, indicators]. *Visnyk NTU "KhPI"* [The Bulletin of national technical university of «Kharkiv polytechnic institute»], no 46 (1019), pp. 53-63.

5. Іваницька О. М. Забезпечення прозорості державних фінансів і фінансової системи України / О. М. Іваницька // Наукові праці НДФІ. Фінансова політика та економічне регулювання. – 2014. – № 4 (69). – С. 13–19.

Ivanytska, O. M. (2014). *Zabezpechennia prozorosti derzhavnykh finansiv i finansovoi systemy Ukrainy* [Providing of transparency of public finances and financial system of Ukraine]. *Naukovi pratsi NDFI* [NDFI scientific works]. *Finansova polityka ta ekonomichne rehuliuвання* [Financial policy and economic adjusting], no 4 (69), pp. 13-19.

6. Індекс прозорості державних компаній України 2015 [Електронний ресурс] / Центр розвитку корпоративної соціальної відповідальності. – Режим доступу: [http:// uspa.gov.ua/images/other_files/transparency_index_2015.pdf](http://uspa.gov.ua/images/other_files/transparency_index_2015.pdf).

Indeks prozorosti derzhavnykh kompaniy Ukrainy 2015 [Index of transparency of state companies of Ukraine 2015]. Available at: http:// uspa.gov.ua/ images/other_files / transparency_index_2015.pdf.

7. Курінна І. Прозорість і корпоративна соціальна відповідальність / Курінна І., Малярчук В., Саприкіна М., Супрунюк М., Трегуб О. – К. : Поліграфія «Юстон». – 2015. – 47 с.

Kurinna, I., Maliarchuk, V., Supruniuk, M., Saprykina, M., Trehub, O. (2015). *Prozorist i korporatyvna sotsialna vidpovidalnist* [Transparency and corporate social responsibility]. Kyiv, 47 p.

8. Куркін М. В. Стабільність інформаційної системи підприємства: прозорість і економічна безпека / М. В. Куркін // Радіоелектроніка та інформатика. – 2007. – № 1. – С. 92–94.

Kurkin, M. V. (2007). *Stabilnist informatsiynoi systemy pidpriemstva: prozorist i ekonomichna bezpeka* [Stability of the informative system of enterprise: transparency and economic security]. *Radioelektronika ta informatyka* [Radio electronics and informatics], no 1, pp. 92-94.

9. Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. – К. : НВЦНБУВ, 2010. – 232 с.

Hejets, V. M. and others (2010). *New course: reforms in Ukraine. 2010-2015. National lecture*. Kyiv, 232 p.

10. Принципи корпоративного управління ОЕСР / Організація економічного співробітництва та розвитку. Спеціальна група з корпоративного управління, 1999. – 30 с.

Pryntsypy korporatyvnoho upravlinnia OESR [OECD Corporate Governance Principles]. *Orhanizatsiia ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku. Spetsialna hrupa z korporatyvnoho upravlinnia* [Organisation of economic cooperation and development. Special group on corporate management], 1999, 30 p.

11. Терещенко Д. А. Роль зв'язків з громадськістю в системі фінансового менеджменту організації / Д. А. Терещенко // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 7(981). – С. 137–144.

Tereschenko, D. A. (2013). *Rol zvyazkiv z hromadskistiu v systemi finansovoho menedzhmentu orhanizatsii* [Role of public relations in the system of financial management of organization]. *Visnyk NTU "KhPI"* [The Bulletin of national technical university of "Khar'kiv polytechnic institute"]. Serii: Aktualni problemy upravlinnia ta finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpriemstva [Series of Actual problems of management and financial-economic activity of enterprise], no 7 (981), pp. 137-144.

12. ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iso.org/iso/home.html>.

ISO 26000 "Kerivnytstvo z sotsialnoi vidpovidalnosti" [Social responsibility guidance]. Available at: <http://www.iso.org/iso/home.html>.

Дата надходження статті до редакції: 10. 12. 2016 р.

Objective. *It is necessary to introduce principles of social responsibility and financial transparency to facilitate the informational openness of business environment and enhance the mechanism of forming trust in society.*

Methods. *The study is based on a system approach and dialectical method of knowledge of economic phenomena and processes. Basic scientific results have been obtained through a set of general and special methods, namely of scientific abstraction – to form a conceptual and categorical apparatus of research; analysis – to examine the degree of accountability and transparency of Ukrainian enterprises; grouping – to determine the main characteristics of the information on the results of financial and business enterprises; synthesis – to formulate the basic provisions and basic principles of socially significant businesses.*

Results. *The importance of socially responsible behavior problems and financial transparency of enterprises to restore public relations harmonization of business environment that should be considered as one of the preconditions for the return of trust between them have been proved based on the research. Understanding by enterprises the need to implement the principles of openness and transparency in its business practices can provide effective and sustainable economic development of Ukraine on the principles of social and financial responsibility.*

Key words: *social responsibility, stakeholders, financial transparency, corporate management, enterprise, trust.*

Цель. *Обоснование необходимости внедрения в деятельность отечественных предприятий принципов социальной ответственности и финансовой прозрачности, которые будут способствовать информационной открытости среды функционирования бизнеса и активизации механизма формирования доверия в обществе.*

Методы. *Исследование основывается на системном подходе и диалектическом методе познания экономических явлений и процессов. Основные научные результаты получены с помощью комплекса общенаучных и специальных методов, а именно: научной абстракции – для формирования понятийно-категориального аппарата исследования; анализа – для изучения степени ответственности и прозрачности деятельности украинских предприятий; группирование – для определения основных характеристик информации относительно результатов финансово-хозяйственной деятельности предприятий; обобщение – для формулировки основных положений и базовых принципов общественно значимой деятельности.*

Результаты. На основании проведенного исследования доказана значимость проблемы социально ответственного поведения и финансово прозрачной деятельности предприятий для возобновления гармонизации отношений общества с предпринимательской средой, что следует считать одной из предпосылок возвращения доверия между ними. Понимание предприятиями необходимости внедрения принципов открытости и прозрачности в свою деловую практику способно обеспечить эффективное и постоянное экономическое развитие Украины на принципах социальной и финансовой ответственности.

Ключевые слова: социальная ответственность, стейкхолдеры, финансовая прозрачность, корпоративное управление, предприятие, доверие.

ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ

УДК 657.221
Брадул О. М.,
д-р екон. наук, проф.,
Шепелюк В. А.,
канд. екон. наук,
ст. викладач кафедри облік і аудит,

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: vera-ronya@yandex.ru

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ В УКРАЇНІ

UDC 657.221
Bradul O. M.,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Sepeliuk V. A.,
Candidate of Economic Sciences,

Donetsk National University of
Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: vera-ronya@yandex.ru

REALITIES AND PROSPECTS OF ACCOUNTING PROFESSION DEVELOPMENT IN UKRAINE

Мета. Проаналізувати сучасний стан розвитку бухгалтерської професії в Україні, розкрити основні напрямки та шляхи підвищення конкурентоспроможності бухгалтерів на ринку праці в Україні.

Методи. У процесі дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми пізнання. У роботі використано методи аналізу, групування, абстрагування, узагальнення, індукції та дедуції.

Ключові слова: бухгалтер, міжнародні стандарти фінансової звітності, професійна діяльність, професія бухгалтера, спеціаліст, сертифікат.

Постановка проблеми. Поступова зміна інституційних умов функціонування суб'єктів господарювання, реформування бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних вимог сприяють тому, що на сучасному етапі в багатьох теоретичних доробках науковців досліджуються питання подальших напрямів розвитку бухгалтерської професії, визначення змісту поняття «професійний бухгалтер» та вимог до нього. Також до цього часу ведуться дискусії з приводу формулювання